

แนวคิดเรื่องภาษาบทบาท (ยะชฺวะริโกะ) และความเป็นไปได้ในการศึกษาใน ภาษาไทย The Concept of Role Language (Yakuwarigo) and Feasibility of the Study in Thai Language

ร้อยแก้ว สิริอาชา¹

Roykaew Siriacha

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่อง “ภาษาบทบาท” (Yakuwarigo) เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย 金水 [Kinsui] (2003) ภาษาบทบาท หมายถึง คำหรือการใช้ภาษาที่มีบทบาทในการแสดงภาพลักษณ์ของผู้พูด เช่น เพศ อายุ นิสัย บุคลิกลักษณะ ยุคสมัย ฯลฯ เมื่อผู้อ่านหรือผู้ฟังได้อ่านหรือฟังการใช้ภาษาบทบาทของผู้พูดหรือตัวละครนั้น ๆ จะจินตนาการถึงภาพลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ ได้ ภาษาบทบาทนิยมใช้มากใน นิยาย การ์ตูน อะนิเมะ หลังจาก 金水 [Kinsui] นำเสนอแนวคิดดังกล่าว งานวิจัยเกี่ยวกับ “ภาษาบทบาท” ก็ได้รับการศึกษาในหลายแง่มุม ในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังขยายไปถึงการศึกษาเปรียบเทียบภาษาญี่ปุ่นกับภาษาอื่น ๆ อีกมากมาย จากหลากหลายมุมมอง อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก “ภาษาบทบาท” เป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นได้ไม่นาน การศึกษาหรืองานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภาษาไทยนั้นยังคงมีอยู่อย่างจำกัด

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเรื่องภาษาบทบาท แนวพินิจในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาบทบาท รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาบทบาทในภาษาไทย ผลพบว่าการศึกษาเรื่องภาษาบทบาทในภาษาไทยแบ่งออกได้เป็น การศึกษาจาก 4 มุมมอง คือ 1) การศึกษาภาษาบทบาทกับภาพลักษณ์ของตัวละคร 2) การศึกษาภาษาบทบาทกับภาษาถิ่น 3) การศึกษาภาษาบทบาทกับการแปล และ 4) การศึกษาภาษาบทบาทกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง

คำสำคัญ: ภาษาบทบาท ยะชฺวะริโกะ ภาษาไทย

¹อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง e-mail: roykaew.s@rumail.ru.ac.th
Lecturer, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University.
e-mail: roykaew.s@rumail.ru.ac.th

Abstract

The concept of “Role Language” (Yakuwarigo) was introduced by Kinsui (2003). The term “role language” was defined as a set of spoken language features which are psychologically related to a particular type of character such as gender, age, personality and generation etc. When someone read or listen to the role languages used by either a speaker or character, they can picture the image of the character. After the presentation of this concept by Kinsui, the role language has been researched in various areas of studies. Recently, the comparative study of role language in Japanese and other languages has been conducted in several perspectives. Since the concept of role language has been recently presented, research and studies of Thai role language are not widely conducted yet.

This paper aims to introduce the concept of the role language, approaches of comparative study of the role language, literature reviews of studies of Thai role language, and the feasibility of study of Thai role language. The results show that the studies of Thai role language are categorized into 4 perspectives as 1) studies of the role language and character’s image 2) studies of the role language and dialect 3) studies of the role language and translation, and 4) studies of the role language and second language learning.

Keywords: role language, yakuwarigo, Thai language

1. บทนำ

แนวคิดเรื่อง “ภาษาบทบาท” (Yakuwarigo) เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย 金水 [Kinsui] (2003, p.205) มีนิยามดังต่อไปนี้

การใช้คำเฉพาะเจาะจง (เช่น คำ รูปแบบของภาษา สำนวน ท่วงทำนองเสียง) ที่เมื่อผู้รับสารได้ฟังหรือได้อ่านแล้วจะปรากฏภาพลักษณ์ของตัวละครผู้พูดขึ้นในมโนทัศน์ (เช่น อายุ เพศ

อาชีพรุ่นใหม่ยุคสมัย ลักษณะภายนอก รูปร่างหน้าตา ลักษณะนิสัย เป็นต้น) หรือ คำพูดที่ปรากฏขึ้นใหม่ในอินเทอร์เน็ตเมื่อผู้รับสารเห็นภาพลักษณะของตัวละคร แล้วจินตนาการได้ถึงคำที่ตัวละครนั้น ๆ น่าจะใช้ คำหรือการใช้ภาษาเช่นนี้จะเรียกว่า “役割語 (Yakuwarigo)” (แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดยผู้เขียน)

กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະตะกิริ, บุษบา บรรจงมณี, พัชรพร แก้วกฤษฎาวงศ์, สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข, สมเกียรติ เสงวีจวงนิช (2558) อธิบายว่า 役割 (Yakuwari) หมายถึง “บทบาท” หรือ “หน้าที่” ส่วน 語 (Go) หมายถึง “คำ” หรือ “ภาษา” 役割語 (Yakuwarigo) จึงหมายถึงคำซึ่งมีบทบาทในการกำหนดบุคลิกลักษณะของผู้พูด ทำให้ผู้ฟังสามารถนึกภาพของผู้พูดจากคำเหล่านี้ได้ ส่วน อัญญายุทธ ชูศรี (2013) นิยาม 役割語 (Yakuwarigo) ร่วมกับ キャラ語 (Kyarago) ว่า “คำบอกบทบาท”

อนึ่ง เนื่องจากภาษาไทยไม่มีคำที่แทนทั้ง “คำ” และ “ภาษา” ได้เหมือนคำว่า 語 (Go) ในภาษาญี่ปุ่น ในบทความนี้ จะใช้คำว่า “ภาษาบทบาท” แทน 役割語 (Yakuwarigo) ในกรณีที่เป็นความหมายกว้างและใช้คำว่า “คำบอกบทบาท” ในกรณีที่กล่าวถึงหน่วยคำ

金水 [Kinsui] (2003, p. V) ยกตัวอย่างว่า ในประโยค “ใช่ ฉันรู้อยู่แล้ว” ในภาษาญี่ปุ่นมีวิธีการพูดที่หลากหลาย แต่ละประโยคจะให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่าง

- (1) a. そうよ、あたしが知ってるわ (Sō yo, atashi ga shitteru wa)
- b. そうじゃ、わしが知ってる (Sō ja, washi ga shitte oru)
- c. そうや、わてが知っとるでえ (Sō ya, wate ga shittoru dee)
- d. そうじゃ、拙者が存じておる (Sō ja, sessha ga zonzite oru)
- e. そうですわよ、わたくしが存じておりますわ (Sō desu wa yo, watakushi ga zonzite orimasu wa)
- f. そうあるよ、わたしが知ってあるよ (Sō aru yo, watashi ga shitte aru yo)
- g. そうだよ、ぼくが知ってるのさ (Sō da yo, boku ga shitteru no sa)
- h. んだ、おら知ってるだ (Nda, ora shitteru da)

จากตัวอย่างประโยคข้างต้น a. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นเด็กผู้หญิง b. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นปราชญ์ (ชายสูงอายุ) c. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นคนคันไซ d. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นชาวมุไร e. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นสตรีชนชั้นสูง f. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นชาวจีน g. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นเด็กผู้ชาย h. ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นคนต่างจังหวัดตามลำดับ

金水 [Kinsui] (2003) กล่าวว่าเมื่อยกประโยคข้างต้นขึ้นมาให้จับคู่กับตัวละครดังกล่าว คนญี่ปุ่นที่เกิดและเติบโตในญี่ปุ่น ไม่ว่าใครก็ต้องตอบได้อย่างแน่นอนว่าบทพูดไหนควรเป็นของตัวละครลักษณะใด โดย 金水 [Kinsui] (2014) จัดประเภทของภาษาบทบาทไว้กว้าง ๆ ออกเป็น ภาษาบทบาทที่บ่งบอกเพศ เช่น ภาษาผู้ชาย ภาษาผู้หญิง ภาษาบทบาทที่บ่งบอกอายุหรือช่วงวัย เช่น ภาษาเด็ก ภาษาคนแก่ ภาษาบทบาทที่บ่งบอกอาชีพ ชนชั้น ภาษาบทบาทที่บ่งบอกถิ่นฐาน ภาษาบทบาทที่บ่งบอกยุคสมัย ภาษาบทบาทที่บ่งบอกว่าตัวละครที่ใช้ภาษาเช่นนี้ไม่ใช่มนุษย์ เช่น ภาษามนุษย์ต่างดาว ภาษาสัตว์

金水 [Kinsui] (2003) อธิบายว่า “ภาษาบทบาท” เป็น “ภาษาเสมือนจริง” (Virtual reality) จัดเป็น “แบบตายตัว” (Stereotype) ทางภาษา แบบตายตัว คือรูปแบบของภาษาที่คนส่วนใหญ่ยึดถือว่าเป็นภาษาของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม แบบตายตัว ทำให้ตัวละครสามารถเล่นละครเลียนแบบการพูดแบบใดก็ได้ ทั้งนี้ แบบตายตัวเป็นเพียงความยึดถือ ซึ่งอาจเป็นจริงหรือไม่จริงก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553, น.438) เนื่องจากเป็นแบบตายตัวชนิดหนึ่ง ภาษาบทบาทเองก็ไม่ได้สะท้อนการใช้ภาษาในการสนทนาในชีวิตจริงเสมอไป มีทั้งส่วนที่ซ้อนทับ คล้ายคลึงและแตกต่างกับภาษาที่ใช้ในชีวิตจริง

ในภาษาญี่ปุ่น ภาษาบทบาทแต่ละประเภทมีประวัติความเป็นมาแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่ต้นกำเนิดของภาษาบทบาทมีที่มาจาก สำนวนเฉพาะจากกลุ่มในสังคมจริง แต่มีการเปลี่ยนแปลง เรียบเรียง ทำให้เรียบง่ายขึ้น (จึงทำให้ภาษาบทบาทต่างจากภาษาที่ใช้ในชีวิตจริง) เมื่อคำหรือสำนวนนั้น ๆ เป็นคำที่ใช้จนคงที่แล้ว และได้รับการใช้ซ้ำ ๆ ก็จะกลายเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายในฐานะภาษาบทบาท (金水 [Kinsui], 2014, p.XIII)

ภาษาบทบาทนิยมใช้ใน การ์ตูน อนิเมะ นิทาน และนวนิยายสำหรับเด็ก เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการถึงภาพลักษณ์ของตัวละครได้ทันที ส่วนในนวนิยายทั่วไปอาจจะให้ตัวละครสมทบใช้

ภาษาบทบาท เช่น “ภาษาเจ้านาย” เพราะไม่ต้องอธิบายเกี่ยวกับตัวละครนั้นมาก ผู้อ่านก็สามารถจินตนาการภาพลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ ได้ (金水 [Kinsui], 2003, pp.32-33) คนญี่ปุ่นที่เกิดและเติบโตในญี่ปุ่นจะซึมซับภาษาบทบาท ผ่านการอ่านงานเขียนต่าง ๆ ตั้งแต่เด็ก ทำให้จินตนาการถึงภาพลักษณ์ของตัวละครที่ใช้ภาษาบทบาทได้ แม้ภาษาบทบาทบางประเภทจะแตกต่างกันหรือแทบไม่พบในการสนทนาจริงก็ตาม (金水 [Kinsui], 2003, p.50)

石黒 [Ishiguro] (2013, p. 150) กล่าวถึงภาษาบทบาทจากมุมมองของภาษาศาสตร์สังคมว่า สรรพนามบุรุษที่ 1 จะบ่งบอกอัตลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ ได้ โดย ยกตัวอย่างจากการ์ตูน เรื่อง 『ドラえもん』 (โดราเอมอน) ว่า “ไจแอนท์” เป็นตัวละครที่มีนิสัยชอบใช้กำลัง เอาตัวเองเป็นหลัก จะเรียกแทนตัวเองว่า 「おれ」 (Ore) “ชิซุกะ” ซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นคุณหนูใจดี จะเรียกแทนตัวเองว่า 「あたし」 (Atashi) ส่วน “โนบิตะ” “ซูเนะโอะ” และ “โดราเอมอน” จะเรียกแทนตัวเองว่า 「ぼく」 (Boku) เหมือนกัน แม้ในการ์ตูนจะเขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะ² เหมือนกัน แต่ 石黒 [Ishiguro] (2013) วิเคราะห์ว่าเหตุผลในการใช้ 「ぼく」 (Boku) ของตัวละครทั้งสาม น่าจะแตกต่างกัน 「ぼく」 (Boku) ที่โนบิตะใช้แสดงถึงตัวละครที่อ่อนแอ ทำตัวเป็นเด็กพึ่งพาไม่ได้ ให้ภาพลักษณ์ของ 「ぼく」 (Boku) ที่เขียนด้วยตัวอักษร ฮิรางานะ ในขณะที่ 「ぼく」 (Boku) ที่ซูเนะโอะใช้สื่อถึงตัวละครที่มีฐานะ ชอบวางมาด ให้ภาพลักษณ์ของ 「ボク」 (Boku) เขียนด้วยตัวอักษรคาตากานะ ส่วน 「ぼく」 (Boku) ของโดราเอมอนน่าจะมาจากวิธีตัดตัวเลือกที่ไม่เหมาะสมออกไปจนเหลือตัวเลือกสุดท้าย กล่าวคือ หากโดราเอมอนใช้ 「わたし」 (Watashi) จะฟังดูเป็นผู้ใหญ่ ไม่ใช่เพื่อนที่มีลักษณะเสมอภาคกับโนบิตะ ถ้าหากโดราเอมอนใช้ 「おれ」 (Ore) จะเป็นผู้นำ โนบิตะจะกลายเป็นผู้ตาม ซึ่งในความเป็นจริงบทบาทของโดราเอมอนคือผู้ดูแลโนบิตะ ดังนั้นจะเหลือคำที่น่าจะเหมาะสมก็คือคำว่า 「ぼく」 (Boku) ซึ่งเมื่อเขียนเป็นคันจิ 「僕」 (Boku) จะอ่านออกเสียงได้อีกอย่างว่า 「しもべ」 (Shimobe) ที่แปลว่าคนรับใช้

นอกจากนี้ 石黒 [Ishiguro] (2013, p.166) ยังยกตัวอย่างว่า อะนิเมะ เรื่อง 『忍たま乱太郎』 (นินจารันทาโร่) เป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ในการบอกบทบาทของตัว

²ตัวอักษรภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น อักษรคันจิ อักษรฮิรางานะ และ อักษรคาตากานะ โดย อักษรคันจิ ใช้กับคำศัพท์ที่แสดงความหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างชัดเจน เช่น รากคำ (ส่วนที่ไม่ผัน) ของคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ อักษรฮิรางานะ ใช้กับคำที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์ เช่น คำช่วย ส่วนที่ผันในคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ คำกริยาช่วย อักษรคาตากานะ ใช้ในการแสดงเสียงของคำที่มีที่มาจากภาษาต่างประเทศ คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำแสลง หรือคำศัพท์เฉพาะทางต่าง ๆ (สรุปโดย 日本語教育辞典新版 [Nihongo Kyouikujiten Shimpan] 2005, p. 372 อ้างถึงใน กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ และคณะ, 2558, p. 55)

ละครอะนิเมะเรื่องนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครหลักสามคนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนฝึกนินจาได้แก่ “รินทาโร่” “ชิมเบ” “คิริมารุ” รินทาโร่เป็นลูกนินจาธรรมดาๆ คอยจัดการช่วยเหลือคนอื่น ๆ ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า 「わたし」 (Watashi) ชิมเบ มาจากครอบครัวที่ร่ำรวย ชี้อ่อน นอนเก่ง กินเก่ง ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า 「ぼく」 (Boku) ส่วนคิริมารุ ผู้สูญเสียครอบครัวจากสงคราม โดดเดี่ยวและเป็นคนที่มึนงง ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า 「おれ」 (Ore) จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า ทั้งสามคนที่เป็นเพื่อนกันใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ต่างกัน โดยแต่ละคำก็สะท้อนลักษณะนิสัยและ ภาพลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ

ในภาษาญี่ปุ่น 金水 [Kinsui] (2003, p.203) รายงานว่าคำบอกรับทบาทที่ชัดเจนคือ สรรพนามบุรุษที่ 1 (First person pronouns) และคำลงท้ายประโยค (Sentence-final particles) ในภาษาไทยก็มีสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่สามารถบ่งบอกลักษณะของผู้พูดได้ เช่น “ผม” และคำลงท้าย ประโยค “ครับ” บ่งบอกว่าผู้พูดเป็นเพศชาย ส่วน “ดิฉัน” และคำลงท้าย “ค่ะ” บ่งบอกว่าผู้พูดเป็น เพศหญิง ดังนั้นในบทความนี้จะมุ่งเน้นที่คำบอกรับทบาทที่พบในทั้งสองภาษา คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายประโยค โดยวัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือการนำเสนอแนวคิดเรื่องภาษาบอกรับ ทบาท แนวพินิจในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาบอกรับทบาทกับภาษาอื่น ๆ รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมที่ ศึกษาเกี่ยวกับภาษาบอกรับทบาทในภาษาไทย ว่าสามารถศึกษาเกี่ยวกับภาษาบอกรับทบาทในภาษาไทยจาก มุมมองใดได้บ้าง

2. การศึกษาเกี่ยวกับภาษาบอกรับทบาทในภาษาอื่น ๆ

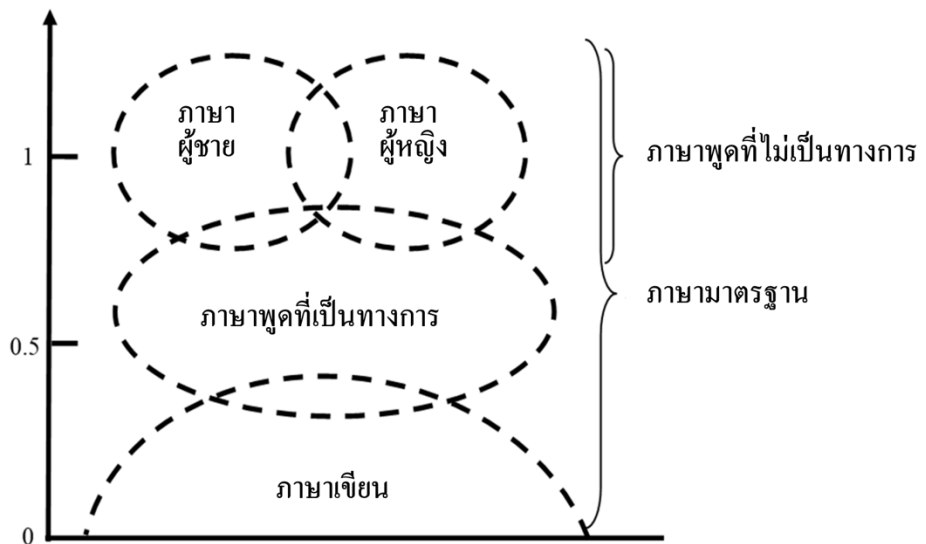
จากตัวอย่างในบทนำข้างต้น จะเห็นได้ว่าในภาษาญี่ปุ่นมี “ภาษาบอกรับทบาท” มากมาย หลากหลายชนิด หลังจาก 金水 [Kinsui] นำเสนอแนวคิดนี้ก็มีการศึกษาเกี่ยวกับ ภาษาบอกรับทบาทใน หลายแง่มุม 金水 [Kinsui] (2013) กล่าวว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษาบอกรับทบาท นอกจากการศึกษา ในมุมมองของภาษาศาสตร์ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านไวยากรณ์ ด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ ด้านสัทวิทยา ด้านอรรถศาสตร์แล้ว ภาษาบอกรับทบาทยังเกี่ยวข้อง และสามารถเชื่อมโยงกับการวิจัยในสาขาอื่น ๆ ได้เช่น ภาษาถิ่น ประวัติศาสตร์ วรรณคดี สังคม จิตวิทยาพัฒนาการ วัฒนธรรมสมัยนิยม เป็นต้น นอกจากนี้ 金水 [Kinsui] (2013) ยังได้ให้ความเห็นว่า การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การแปลระหว่างภาษานั้น ๆ กับภาษาญี่ปุ่นมีคุณภาพมากขึ้นด้วย

การศึกษาภาษาบอกรับทบาทในภาษาอื่น สิ่งสำคัญคือต้องมีเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้เปรียบเทียบ ได้ 金水 [Kinsui] (2003, p.69) นำเสนอหลักคิดที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบได้

คือ “ระดับของภาษาบทบาท” โดยอธิบายว่า ระดับของภาษาบทบาท หมายถึง ระดับที่คำพูด (คำเขียน) หนึ่ง ๆ จะแสดงให้เห็นลักษณะเด่นของผู้พูด และอธิบายว่า การใช้ภาษาที่ไม่สามารถทำให้จินตนาการได้ถึงภาพลักษณ์ของผู้พูด อย่างเช่นภาษาเขียนรูปธรรมดา จะมีระดับของภาษาบทบาทเท่ากับ 0 ในขณะที่ภาษาพูดที่บ่งบอกว่า ผู้พูดเป็นชายหรือหญิง แต่ไม่บ่งบอกอายุ อาชีพ หรือลักษณะอื่น ๆ จัดเป็นภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการจะมีระดับของภาษาบทบาทเท่ากับ 1 ส่วนภาษาพูดที่เป็นทางการ ซึ่งอยู่ระหว่าง ภาษาเขียนและภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการจะมีค่าเท่ากับ 0.5 ดังแผนภาพที่ 1

ระดับของภาษาบทบาท

แผนภาพที่ 1 ระดับของภาษาบทบาท

ที่มา: 金水 [Kinsui] (2003, p.69) แปลโดยผู้เขียน

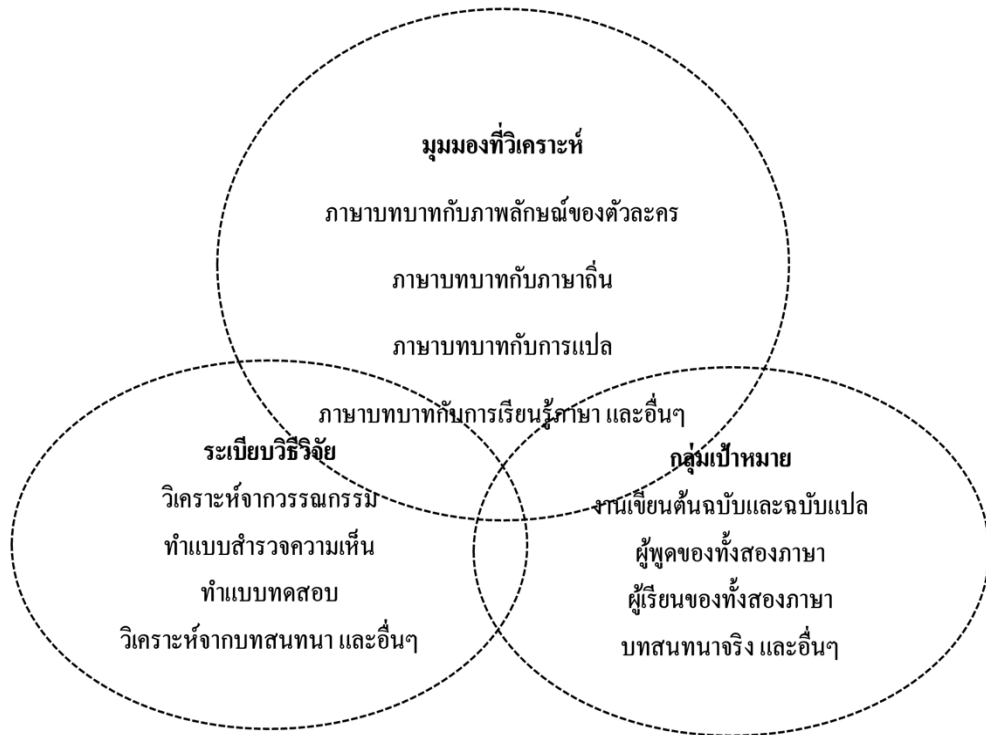
สำหรับคำพูดของตัวละครที่สื่อให้เห็นถึงภาพลักษณ์ชัดเจน 金水 [Kinsui] (2003, p.69) ให้ความเห็นว่า จะให้ระดับของภาษาบทบาท อยู่ที่ 5 หรือ 10 ก็ไม่ค่อยมีความหมายเท่าใดนัก จึงประเมินค่าคำพูดของตัวละครที่สื่อให้เห็นถึงภาพลักษณ์ชัดเจนว่ามีระดับของภาษาบทบาท “สูง” เท่านั้น

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น จำเป็นต้องมีเกณฑ์ที่สามารถประเมินได้อย่างชัดเจน สิริอาチャー [Siriacha] (2019, p.140) ได้ตั้งเกณฑ์ในการวัดระดับภาษาบทบาทไว้ โดยนับจากจำนวนปัจจัยที่สามารถทำให้จินตนาการถึงภาพลักษณ์ของตัวละครได้ เช่น

เพศ นิสัย อายุ ช่วงวัย อาชีพ ชนชั้น ถิ่นฐาน ยุคสมัย อย่างเช่น คำว่า 「拙者」 (Sessha) จะสามารถบอกได้ว่า ผู้พูดเป็นเพศชาย อาชีพชาмуไร ยุคสมัยเป็นยุคอดีต จึงนับได้ว่ามี 3 ปัจจัย ดังนั้นระดับของภาษาบทบาทคือ 3 เป็นต้น

ในการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น 鄭 [Jung] (2007, p.71) ได้เปรียบเทียบภาษา บทบาทในภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลี และยกตัวอย่างความเป็นไปได้ในการศึกษาเปรียบเทียบไว้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แนวพินิจและวิธีการศึกษาเปรียบเทียบภาษาบทบาทรหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี
 ที่มา: 鄭 [Jung] (2007, p.71) แปลโดยผู้เขียน

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่ามุมมองในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาบทบาทมีหลากหลาย แง่มุมให้วิเคราะห์ 鄭 [Jung] (2007, pp.71-72) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หัวข้อภาษาบทบาทร่วมกับภาพลักษณ์ของตัวละคร สามารถศึกษาว่าแบบตายตัวในการรับรู้ของเจ้าของภาษาในแต่ละภาษานั้นเป็นอย่างไร แบบตายตัวนั้นได้ปรากฏในภาษาบทบาทของแต่ละภาษาหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้

ภาษาถิ่นซึ่งมีแนวโน้มที่จะปรากฏภาษาบทยพบได้มาก สามารถศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อภาษาถิ่นกับภาษาบทยพบว่าเจ้าของภาษาในแต่ละภาษามีทัศนคติอย่างไรต่อภาษาถิ่น การใช้ภาษาถิ่นของทั้งสองภาษาให้ภาพลักษณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในหัวข้อการแปลกับภาษาบทยพบสามารถศึกษาได้ว่า ในการแปลระหว่างสองภาษามีการแปลภาษาบทยอย่างไร เมื่อแปลแล้วเกิดความแตกต่างระหว่างทั้งสองภาษาหรือไม่อย่างไร ภาษาบทยพบที่แปลเป็นอีกภาษาหนึ่งส่งผลอย่างไรต่อความรู้สึกนึกคิดของเจ้าของภาษา ยิ่งไปกว่านั้น ในหัวข้อภาษาบทยพบกับการเรียนรู้ภาษา สามารถศึกษาว่าผู้เรียนของทั้งสองภาษาเรียนรู้ภาษาบทยพบของอีกภาษาหนึ่งอย่างไรได้

แม้งานของ 鄭 [Jung] (2007) จะเป็นการเปรียบเทียบการใช้ภาษาบทยพบระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี แต่จะเห็นได้ว่าแง่มุมในการวิเคราะห์และกลวิธีที่ 鄭 [Jung] (2007) นำเสนอสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยได้เช่นกัน ในหัวข้อถัดไป ผู้เขียนจะทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาบทยพบในภาษาไทย โดยแบ่งหัวข้อตามมุมมองในการวิเคราะห์ของ 鄭 [Jung] (2007)

3. การศึกษาเรื่องภาษาบทยพบในภาษาไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องภาษาบทยพบในภาษาไทยตามมุมมองในการวิเคราะห์ของ 鄭 [Jung] (2007) พบว่าแบ่งได้เป็น 4 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาภาษาบทยพบกับภาพลักษณ์ของตัวละครในภาษาไทย

อัษฎายุทธ ชุศรี (2013, น.77) กล่าวว่า ในภาษาไทยก็มีภาษาบทยพบที่ใช้แสดงภาพลักษณ์ของตัวละคร เช่นการใช้คำว่า “เพคะ” “พะยะคะ” ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ หรือ “หม่อมฉัน” “เสด็จพี่” ในลิเก อีกทั้งยังระบุว่า ในการศึกษาภาษาบทยพบอาจจำเป็นต้องแยกภาษาในประโยคหนึ่ง ๆ ว่ามีหน้าที่ตอบสนองบทยพบในมิติใด ดังตัวอย่าง (2)

อาตมาเคยประสบเรื่องหนึ่ง ขอบอกเล่าให้ทั้งหมดฟังดู นั่นเป็นเรื่องเมื่อสามสี่สิบปีก่อน ตอนนั้นอาตมาอยู่ในวัยฉกรรจ์ เพิ่งออกท่องเที่ยวไม่นาน พอมือชื่อเสียงอยู่ในยุทธจักร เข้าใจว่านอกจากชื่อแม่แล้ว ไม่มีผู้ใดมีฝีมือกล้าแข่งกับเรา (8 เทพอสูรมังกรฟ้า เล่ม 1, น.459)

(อัษฎายุทธ ชุศรี 2013, น.81)

อัษฎายุทธ ชุตรี (2013, น.81) วิเคราะห์ตัวอย่างข้างต้นไว้ว่า ภาษาบทบาทในประโยคนี้อาจแบ่งได้เป็น 3 มิติ คือคำว่า “อาตมา” เป็นคำบ่งบอกตัวตนของผู้พูดว่าเป็นพระภิกษุ ส่วนคำว่า “ประสบ” “กล้าแข็ง” เป็นคำที่บอกว่าเป็นเรื่องในวรรณคดี ไม่ใช่ภิกษุในชีวิตประจำวัน จึงบ่งบอกว่าน่าจะเป็นบทพูดในเรื่องแต่ง และ “พุทธจักร” “ชื่อแป้” เป็นคำแสดงโลกของตัวละครที่น่าจะอยู่ในนิยายกำลังภายในจีน

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่าคำบอกบทบาทที่แสดงภาพลักษณ์ของตัวละครได้ชัดเจนที่สุดคือ “อาตมา” ส่วนคำอื่น ๆ ที่ยกมา หากไม่ใช่ร่วมกับ อาตมา ก็ยากที่จะบอกได้ว่าผู้พูดมีลักษณะเช่นไร อย่างไรก็ตามเมื่อนำคำว่า “อาตมา” มาวิเคราะห์เพิ่มเติม ตามเกณฑ์ของ สิริอาชา [Siriacha] (2019) จะพบว่า คำว่า “อาตมา” มีระดับของภาษาบทบาทเท่ากับ 2 เนื่องจาก สามารถทราบ เพศ และอาชีพ ของผู้พูดได้

นอกจากนี้ สรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทย ที่บ่งบอกภาพลักษณ์ของผู้พูดได้ชัดเจนอีกคำหนึ่ง คือคำว่า “ป๋ม” 伊藤 [Ito] (2015) ได้วิเคราะห์คำว่า “ป๋ม” จากมุมมองของภาษาบทบาท โดยศึกษาจาก Thai National Corpus จากการค้นหาเรื่อง 『クローンシンちゃん』 (แครอยอนซินจิง)³ จากการสัมภาษณ์ชาวไทย 15 คน แล้วสรุปว่า “ป๋ม” จัดเป็นภาษาบทบาทที่บ่งบอกวัยของผู้พูดหรือภาษาเด็ก โดย “ป๋ม” เป็นเสียงหัดพูดของเด็กชาย ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดทั้งอายุคือ เป็นเด็กเล็ก และเพศ คือ เพศชาย เมื่อพิจารณาการใช้ “ป๋ม” ในเรื่องแครอยอนซินจิงฉบับแปลไทย พบว่าตัวละครที่ใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ป๋ม” คือ “ซินจิง” ตัวเอกของเรื่องคนเดียว ในขณะที่ตัวละครที่เป็นเด็กชายวัยเดียวกันในเรื่องใช้ “ผม” เกี่ยวกับปรากฏการณ์นี้ ” 伊藤 [Ito] (2015, p.27) อธิบายว่า เหตุผลที่ผู้แปลให้ตัวละครซินจิงใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 “ป๋ม” เป็นสรรพนามแทนตัวเป็นเพราะว่า ซินจิงเป็นตัวละครที่มีลักษณะเด่น คือชอบพูดผิด ชอบพูดสลับคำ จึงให้ซินจิงใช้ “ป๋ม” เพื่อจะได้ให้ภาพลักษณ์ที่ต่างจากตัวละครเด็กผู้ชายคนอื่น

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาภาษาบทบาทกับภาพลักษณ์ของตัวละคร โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ภาพลักษณ์ของตัวละคร โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวไทยนั้น พบว่ายังมีน้อยมาก สิริอาชา [Siriacha] (2016) ทำแบบสอบถามเปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ของตัวละคร ในชาวญี่ปุ่นและชาวไทยอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 40 คน (ชาวญี่ปุ่น

³จากข้อมูลของ สิริอาชา [Siriacha] (2019, p. 197) พบว่า ตัวละครเอก “ซินจิง” ใช้ “เรา” ในการพูดกับเพื่อน ส่วนเวลาพูดกับบิดามารดาหรือผู้ใหญ่จะใช้คำว่า “ผม” เมื่อผู้เขียนตรวจสอบเพิ่มเติมพบว่าคำว่า “ป๋ม” ในหนังสือการ์ตูนรวมเล่มเล่มที่ 1 มีใช้เฉพาะส่วนที่เป็นปกหลังของหนังสือ ในเนื้อเรื่องจะพบการใช้คำว่า “ป๋ม” ตั้งแต่เล่ม 11 เป็นต้นไป

20 คน ชาวไทย 20 คน) โดยใช้แบบสอบถามที่มีรูปของตัวละคร 12 รูป และอธิบายได้ว่าตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะเช่นไร เช่น ชายแก่ เด็กชายขี้แย ชายชาติรี พระสงฆ์ ฝรั่งเศส เป็นต้น จากนั้นให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนคำแทนตัวผู้พูด⁴ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าตัวละครนั้น ๆ น่าจะใช้ โดยนับผลทั้งจำนวนความถี่ของคำที่ปรากฏ (Word token) และจำนวนชนิดของคำที่ปรากฏ (Word type) ผลปรากฏว่าในคำตอบของชาวไทยนอกจากสรรพนามบุรุษที่ 1 แล้ว ยังปรากฏการใช้คำเรียกญาติจำนวนมาก ทำให้โดยรวมในคำตอบของชาวไทยมีจำนวนชนิดของคำที่ปรากฏมากกว่าคำตอบของชาวญี่ปุ่น กล่าวคือ ในแต่ละรูปภาพผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยตอบคำแทนตัวผู้พูดที่คิดว่าตัวละครตัวนั้น ๆ แตกต่างกันไป ในขณะที่คำตอบของชาวญี่ปุ่นต่อรูปภาพรูปหนึ่งเป็นคำตอบเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น ในรูปเด็กชายขี้แย ผู้ตอบแบบสอบถามชาวญี่ปุ่นทุกคนตอบว่า 「ぼく」 (Boku) ทำให้ในภาพรวม จำนวนความถี่ของคำที่ปรากฏในภาษาญี่ปุ่นแต่ละคำมากกว่าภาษาไทย กล่าวคือ เมื่อเห็นภาพลักษณ์ของตัวละคร ชาวญี่ปุ่นจะนึกถึง คำแทนตัวผู้พูดที่ตัวละครนั้น ๆ จะใช้ได้ค่อนข้างมาก ซึ่งปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าในภาษาญี่ปุ่นแบบตายตัวทางภาษาในสรรพนามบุรุษที่ 1 ชัดเจนมากกว่าในภาษาไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยเพิ่มเติมของ สิริอาชา (Siriacha) (2016) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยส่วนใหญ่จะตอบโดยจินตนาการถึงคู่สนทนา บ้างก็จินตนาการว่าคู่สนทนาของตัวละครในรูปคือตัวผู้ตอบแบบสอบถามเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้คำแทนตัวผู้พูดในภาษาไทยให้ความสำคัญกับคู่สนทนาหรือผู้ฟัง มากกว่าภาพลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายว่า การศึกษาที่ใช้แบบสอบถามของ สิริอาชา (Siriacha) (2016) เป็นเพียงการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตุ้ตันฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลภาษาไทย ทำให้จำนวนประชากรที่ทำแบบสอบถามมีไม่มาก อีกทั้งไม่มีการเผยแพร่รูปภาพที่ใช้ในแบบสอบถาม ทำให้นำไปวิเคราะห์หรือวิจัยต่อยอดได้ยาก นอกจากนี้ในภาษาไทยยังมีคำที่แสดงภาพลักษณ์ของผู้พูดได้อีกหลายคำ คำเหล่านั้นได้รับการนำมาใช้ในฐานะภาษาบทบาทหรือไม่ เมื่อใช้แล้วเหมือนหรือต่างจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร ยังมีสิ่งที่ยังไม่กระจ่างชัดอีกมากมาย ส่งผลให้การศึกษาภาษาบทบาทกับการรับรู้ภาพลักษณ์ของตัวละครของชาวไทย เป็นหัวข้อที่ควรศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

⁴หมายถึงคำทุกชนิดที่ใช้แทนตัวผู้พูดได้ เช่น คำสรรพนามบุรุษที่ 1 คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ เป็นต้น

3.2 การศึกษาภาษาบทบาทกับภาษาถิ่นในภาษาไทย

สำหรับการใช้ภาษาถิ่นในการ์ตูน อัจฉริยะ ชูศรี (2013, น.79) รายงานว่า ในภาษาญี่ปุ่นบ่อยครั้งที่จะให้ตัวละครที่มีลักษณะเป็นคู่แข่ง คู่ปรับ หรือคู่หูคนสำคัญพูดภาษาคันไซ เปรียบเทียบกับตัวเอกที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นมาตรฐาน⁵ เช่น “ฮัตโตริ เฮย์จิ” ใน 『名探偵コナン』 (ยอดนักสืบจิ๋ว โคนัน) “ปาร์ยัง” ใน 『パースン』 (ปาร์แมน)

ในภาษาไทยเองก็มีการใช้ภาษาถิ่นในงานเขียนและการ์ตูนเช่นกัน อัจฉริยะ ชูศรี (2013, น.81) ยกตัวอย่างจากนิยายเรื่อง “ลูกอีสาน” ไว้ดังตัวอย่างที่ (3)

“เขาเอิ้นว่าหินอีหยังนะพ่อ” คุณถามพ่อ (ลูกอีสาน, น.97)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “เอิ้น” และ “อีหยัง” เป็นคำภาษาถิ่นอีสานบ่งบอกว่าผู้พูดเป็นคนอีสาน (อัจฉริยะ ชูศรี, 2013, น.81) ส่วนในการ์ตูนเรื่อง “หนูหินอินโนนหินแห่” ปุญญา สิริโรตมาภรณ์ (2552, น.81-82) รายงานว่าตัวละครเอก “หนูหิน” จะพูดภาษาอีสาน เมื่อเป็นบทสนทนาที่หนูหินเล่าเรื่องในวัยเด็ก ซึ่งฉากคือ บ้านโนนหินแห่ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี บ้านเกิดของหนูหิน ส่วนในการสนทนาจบคุณมิลค์เจ้านายของหนูหิน หนูหินจะใช้ทั้งภาษากลางและภาษาอีสาน โดยส่วนใหญ่ภาษาอีสานจะใช้เมื่อเกิดอารมณ์ต่อเนื่องมาจากการเล่าเรื่องนั้น ๆ ดังตัวอย่างที่ (4)

หนูหิน : อีแม่เก็บใบตองซาดมาห่อข้าวเม่าที่แยกไว้ต่างหากได้ 20 กว่าห่อ เอาไปขายในตลาดห่อละ 5 บาท แป็บเดียวก็ขายหมด...เฮ้อ! คืดฮอด

(ที่มา: เอื้อ. (ม.ป.ป.). หนูหินอินโนนหินแห่ เล่ม 2, กรุงเทพฯ: บันลือ
พับลิเคชันส์. อ้างถึงใน ปุญญา สิริโรตมาภรณ์, 2552, น.82)

ปุญญา สิริโรตมาภรณ์ (2552, น.176) วิเคราะห์ไว้ว่า ผู้เขียนตั้งใจจำลองตัวละครหนูหินจากคนภาคอีสาน เพื่อมาเป็นคนดูแลบ้านของคุณมิลค์ โดยให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า อาชีพแม่บ้านที่ดีต้องเป็นคนอีสานเพราะมีความอดทน เคารพผู้ใหญ่และเจียมเนื้อเจียมตัวมากกว่าคนในภาคอื่น ๆ ประเด็นเรื่องการให้คนอีสานเป็นตัวแทนของอาชีพผู้ใช้แรงงาน ยังพบได้ในเพลงลูกทุ่ง โดย สิริชญา คอนกรีต (2560) วิเคราะห์ไว้ว่า ในเพลงลูกทุ่งมีการใช้ภาษาถิ่นปะปนไปกับ

⁵ 金水 [Kinsui] (2003, p. 70) อธิบายว่า โดยมากตัวละครเอกจะใช้ภาษามาตรฐาน เพื่อให้ผู้อ่านส่วนใหญ่มีอารมณ์ร่วมได้ง่าย

ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาต่างประเทศ กลวิธีใช้ภาษาที่ให้ภาพพจน์ร่วมกับภาษาถิ่น เป็นการสร้างอัตลักษณ์ของคนอีสานให้มีลักษณะของนักสู้ชนชั้นแรงงาน

แม้ว่าทั้งในงานของ ปุณณิศ สิริทมาภรณ์ (2552) และ สิริชญา คอนกริต (2560) จะไม่ได้ศึกษาจากมุมมองของภาษาบทบาท แต่จากตัวอย่างข้างต้น กล่าวได้ว่าภาษาไทยมีภาษาบทบาทที่บ่งบอกถิ่นฐานของผู้พูด แต่การจะสรุปว่าผู้ใช้ภาษาอีสานเชื่อมโยงถึงภาพลักษณ์ของชนชั้นแรงงานนั้น จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมอีกในหลายแง่มุม อีกทั้งการศึกษาภาษาถิ่นอื่น ๆ ในภาษาไทยว่าให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดเช่นไร การแปรระหว่างภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นภาษาที่มีภาษาถิ่นค่อนข้างหลากหลายจะมีการแปลงอย่างไรก็เป็นสิ่งจำเป็น ยิ่งไปกว่านั้น ในภาษาญี่ปุ่นมี 方言コスプレ (Dialect Cosplay) ซึ่งหมายถึง การใช้แบบตายตัวของภาษาถิ่นที่คนทั่วไปในสังคมรับรู้ เช่น คนแถบคันไซเป็นคนตลก คนโทโฮโฮะซุ เป็นคนซื่อ มาใช้พูดโดยผู้พูดที่ไม่ได้เป็นคนท้องถิ่นนั้น จะช่วยให้สื่อสารความรู้สึกได้ง่าย และทำให้บรรยากาศในการสนทนาผ่อนคลาย หรือ ครั้นครัง นิยมใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาหรือ ส่งข้อความถึงกันระหว่างเพื่อนสนิท (田中 [Tanaka], 2012) การใช้ภาษาถิ่นลักษณะเช่นนี้มีในภาษาไทยหรือไม่ หรือมีการแปลงจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยอย่างไรก็เป็นหัวข้อที่นักศึกษาค้นคว้าต่อไป

3.3 การศึกษาภาษาบทบาทกับการแปลในภาษาไทย

การแปลวรรณกรรมญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย แบ่งออกได้เป็นสามยุค ยุคแรกเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2518 ในระยะแรกนั้นเป็นการแปลจากภาษาอังกฤษแทบทั้งหมด ยุคที่สอง เป็นยุคที่การแปลวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “โตะโตะจัง เด็กหญิงข้างหน้าต่าง” ซึ่งแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยโดย “ผู้สตินาวาจิจิต” ประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดกระแสความนิยมการแปลวรรณกรรมเยาวชนญี่ปุ่นมากขึ้น การแปลจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นจึงเพิ่มขึ้นในยุคนี้ ยุคที่สาม คือ ความสำเร็จในการบุกเบิกวรรณกรรมแปลร่วมสมัยโดยสำนักพิมพ์อิมเมจ พ.ศ. 2545 โดยการนำเรื่อง “Kitchen” มาแปลพิมพ์จำหน่าย โดยเป็นการแปลจากภาษาอังกฤษ แต่ให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นตรวจทานความถูกต้องกับต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นอีกครั้ง (น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ, 2547, น.2-8) หลังจาก พ.ศ. 2550 ถึงปัจจุบัน นับเป็นยุคทองตัว เนื่องจากวงการสิ่งพิมพ์เริ่มเข้าสู่ภาวะซบเซา แต่มีงานที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยมากเพราะเป็นที่นิยมของตลาดคือ นวนิยายแนวสืบสวน (ไอเชิต ทิพย์เทียมพงษ์, 2562)

ส่วนการ์ตูนญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยและได้รับการแปลเป็นภาษาไทยในยุค 1980 การ์ตูนเรื่องโดราเอมอนได้รับการแปลเป็นตอน ๆ ลงหนังสือพิมพ์ไทยรัฐใน พ.ศ. 2525

หลังจากนั้น อะนิเมะเรื่อง “โดราเอมอน” และ “อิคคิวซัง (เนรน้อยเจ้าปัญญา)” ก็ได้ออกอากาศทางโทรทัศน์ (箕曲 [Mino] 2006, p.65)

ในปัจจุบันวัฒนธรรมสมัยนิยมของญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็น การ์ตูน อะนิเมะ ละคร หรือ ภาพยนตร์ ยังเป็นที่นิยมอยู่มาก มีงานที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยมากมาย จึงเกิดคำถามว่า ภาษาบทบาทในภาษาญี่ปุ่นเมื่อแปลเป็นภาษาไทยจะเป็นอย่างไร ยังแสดงภาพลักษณ์ของตัวละครตามต้นฉบับได้หรือไม่ อย่างไร

スィリアチャー [Siriacha] (2019) ศึกษาภาษาบทบาทจากสรรพนามบุรุษที่ 1 โดยเก็บข้อมูลจาก การ์ตูนต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลไทย 7 เรื่อง⁶ คือ 『ドラえもん』 (โดราเอมอน) 『ドラゴンボール』 (ดราโก้บอล) 『クレヨンしんちゃん』 (เครยอนชินจัง) 『名探偵コナン』 (ยอดนักสืบจิ๋ว โคนัน) 『ワンピース』 (วันพีซ) 『あさきゆめみし』 (ด้วยเมฆหมอกแห่งรัก) และ 『るろうに剣心』 (ซามูไรพเนจร) พบว่า การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาญี่ปุ่นแสดงให้เห็นถึงเพศและลักษณะนิสัยของผู้พูดซึ่งสื่อถึงภาพลักษณ์ของผู้พูดค่อนข้างชัดเจน เช่น คำว่า 「ぼく」 (Boku) ที่ตัวละคร “โนบิตะ” ในการ์ตูนเรื่องโดราเอมอนใช้นั้นสื่อถึงเด็กผู้ชายที่ขี้แย⁷ คำว่า おら (Ora) ที่ตัวละคร “ซง โทคุ” ในการ์ตูนเรื่อง ดราโก้บอล ใช้นั้นสื่อถึงคนต่างจังหวัดที่ใสซื่อ คำว่า 「拙者」 (Sessha) ที่ตัวละคร “ฮิมุระ เคนชิน” ในการ์ตูนเรื่องซามูไรพเนจรใช้นั้นสื่อถึงผู้พูดที่เป็นซามูไร กล่าวได้ว่าโดยภาพรวม สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ใช้ในการ์ตูนต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นนั้นมีระดับของภาษาบทบาทค่อนข้างสูง

ในขณะที่ในการ์ตูนฉบับแปลภาษาไทย มีคำที่บ่งบอกเพศของผู้พูด เช่น “ผม” และ “หนู” มีคำที่บ่งบอกยุคสมัย เช่น “ข้า” จะสื่อว่าผู้พูดอยู่ในยุคอดีต นอกจากนี้ คำว่า 「拙者」 (Sessha) สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ซามูไรใช้ถ่อมตัว ในภาษาไทยแปลว่า “ข้าน้อย” ซึ่งเป็นคำที่ถ่อมตัวมากกว่า “ข้า” จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นความพยายามของผู้แปลที่ตั้งใจจะแปลให้ใกล้เคียงกับภาพลักษณ์ของ 「拙者」 (Sessha) (スィリアチャー [Siriacha], 2019, pp. 199-200) อย่างไรก็ดี (スィリアチャー [Siriacha], 2019, p. 201) สรุปว่า เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ในฉบับแปลภาษาไทย

⁶ เก็บข้อมูลจากการ์ตูนรวมเล่ม ฉบับที่ 1 เรื่องละ 50 ตัวอย่างคู่แปล รวมทั้งหมด 350 คู่แปล (スィリアチャー [Siriacha], 2019, p.190)

⁷ นอกจากให้ภาพลักษณ์ของเด็กชายขี้แยแล้ว 「ぼく」 (Boku) ยังสามารถให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดว่าเป็นคนขยัน มีความรู้ได้ แล้วแต่เนื้อหา (金水 [Kinsui], 2014, p.166)

สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ใช้มากที่สุดคือ “ฉัน”⁸ ซึ่งเป็นเพราะว่า ในกรณีที่ผู้ฟังเป็นเพื่อนอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ในภาษาไทยส่วนมากตัวละครจะแทนตัวเองด้วย “ฉัน” และจะเปลี่ยนไปใช้คำแทนตัวที่สุภาพขึ้น อย่าง “ผม” หรือ “หนู” เมื่อพูดกับผู้ใหญ่

นอกจากการค้นแล้ว สิริอาชา [Siriacha] (2019) ยังเก็บข้อมูลในนิยายเรื่องสั้นญี่ปุ่นที่แปลเป็นภาษาไทย และเรื่องสั้นภาษาไทยที่แปลเป็นภาษาญี่ปุ่นด้วย ผลจากการศึกษาพบว่า เมื่อดูภาพรวมของการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ของทั้งสองภาษาจะพบว่าในภาษาญี่ปุ่นมีคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่แสดงลักษณะนิสัยของผู้พูดอยู่มาก มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่มีระดับของภาษา บทบาทสูงหลายคำ ในขณะที่ภาษาไทยแทบไม่พบคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่แสดงลักษณะนิสัยของผู้พูดเลย แต่จะใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 โดยแบ่งแยกตามผู้ฟัง ยิ่งไปกว่านั้น สรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาญี่ปุ่นที่สามารถสื่อถึงภาพลักษณ์ของผู้พูด จะได้รับการแปลเป็น “ฉัน” มากที่สุด สิริอาชา [Siriacha] (2019) สรุปว่า โดยรวมแล้วในเรื่องสั้นภาษาญี่ปุ่นมีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ตามลักษณะนิสัยของผู้พูด ในขณะที่ภาษาไทยไม่มีแนวโน้มเช่นนั้น แม้ สิริอาชา [Siriacha] (2019) จะเก็บข้อมูลในเรื่องสั้นภาษาไทยที่แปลเป็นภาษาญี่ปุ่นด้วย แต่ผลที่สรุปนั้นสรุปแต่ภาพรวมไม่ได้พิจารณาว่าโดยรายละเอียดแล้วมีความแตกต่างกับเรื่องสั้นภาษาญี่ปุ่นที่แปลเป็นภาษาไทยหรือไม่

การศึกษาในไลต์โนเวล ไชยวิโรจ [Chaiwiroj] (2019) ได้ศึกษา ภาษาผู้ชาย และผู้หญิง จากต้นฉบับญี่ปุ่นและฉบับแปลไทย ร่วมกับการทำแบบสอบถาม ผลพบว่าการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายในไลต์โนเวลมีส่วนที่ต่างจากภาษาที่ใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ สรรพนามบุรุษที่ 1 ในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับภาษาไทยไม่ได้สอดคล้องกันเสมอไป มีทั้งในกรณีที่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ภาพลักษณ์ของตัวละครสูญหายไป และกรณีที่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว การเติมคำลงท้าย ทำให้ภาพลักษณ์หรือลักษณะนิสัยชัดเจนกว่าต้นฉบับก็มี อย่างไรก็ตาม ไชยวิโรจ [Chaiwiroj] (2019) มุ่งเน้นที่ ภาษาผู้ชาย และ ภาษาผู้หญิง จึงไม่ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ด้านอื่น ๆ ของตัวละคร

ในนวนิยาย 金水 [Kinsui] et al. (2018) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายเรื่อง 『海のカフカ』 (คาฟกา วิฟาร์ นาคาตะ) ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นกับภาษาต่าง ๆ โดยพิจารณาจากสรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 และคำลงท้ายประโยค ของตัวละครหลัก พบว่าตัวละคร “นาคาตะ”

⁸ในที่นี้หมายถึงการค้นที่มีฉากเป็นยุคสมัยปัจจุบัน ส่วนในการค้นที่ฉากเป็นยุคอดีตอย่าง “ด้วยเมฆหมอกแห่งรัก” และ “ขามูไรพนจร” คำว่า “ข้า” จะมีการใช้มากที่สุด (สิริอาชา [Siriacha], 2019, p. 192)

“โอซึเกะ” ในภาษาไทย ให้ภาพลักษณ์ใกล้เคียงกับต้นฉบับ ในขณะที่ “คาฟกา” และ “มิมิ” ให้ภาพลักษณ์ที่ต่างจากต้นฉบับ 金水 [Kinsui] et al. (2018) วิเคราะห์ว่าเนื่องจากเป็นการแปลจากภาษาอังกฤษ ผู้แปลคงตีความลักษณะของตัวละครด้วยตัวเองจากภาษาอังกฤษ จึงทำให้ในภาษาไทยมีทั้งตัวละครที่มีภาพลักษณ์ใกล้เคียงและแตกต่างจากต้นฉบับ

ในภาพยนตร์ อัจฉายยุทธ ชูศรี (2013, น. 82) ศึกษาภาพยนตร์ 『ロード・オブ・ザ・ริงส์』 (เดอะลอร์ดออฟเดอะริงส์) ในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยแล้วพบว่า ภาษาไทยมีภาษาบทบาทที่บ่งบอกว่าตัวละครอยู่ในยุคที่ค่อนข้างโบราณ จากการใช้คำว่า “ข้า” ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นมีภาษาบทบาทที่บ่งบอกถึงความแตกต่างทางนิสัยใจคอ และเผ่าพันธุ์ ทั้งนี้ อัจฉายยุทธ ชูศรี (2013) วิเคราะห์ว่าแม้จากเรื่อง เดอะลอร์ดออฟเดอะริงส์จะพบความถี่ในการแปลคำบอกบทบาทของญี่ปุ่นมากกว่าภาษาไทย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าปรากฏการณ์นี้จะครอบคลุมทั้งหมด โดยยกตัวอย่างภาพยนตร์การ์ตูน เรื่อง 『らんご』 (แรงโก้ ฮีโร่ทะเลทราย) ว่าในภาษาไทยมีการใส่สำเนียงสุพรรณลงไป ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นไม่มีการแปลคำบอกบทบาทที่ให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดที่เป็นคนท้องถิ่น

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาภาษาบทบาทกับการแปลในภาษาไทยมีการศึกษาในผลงานหลายประเภท และได้ผลที่มีแนวโน้มเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกันคือ ภาษาญี่ปุ่นมีภาษาบทบาทที่บ่งบอกลักษณะนิสัยใจคอของผู้พูด ในขณะที่ภาษาไทยแม้จะมีภาษาบทบาท ที่บ่งบอก เพศ ยุคสมัย ท้องถิ่นที่อยู่ แต่ไม่ปรากฏภาษาบทบาทที่บ่งบอกลักษณะนิสัยที่ชัดเจนเหมือนภาษาบทบาทในภาษาญี่ปุ่น

อย่างไรก็ดี การศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะวิเคราะห์จาก สรรพนามบุรุษที่ 1 และคำลงท้ายประโยค ซึ่งเป็นคำที่ทั้งในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีมากเช่นกัน ทว่าอาจจะยังมีคำบอกบทบาทชนิดอื่นที่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ นอกจากนี้ ผลงานที่นำมาใช้วิเคราะห์ยังเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ดังนั้นการวิเคราะห์จากคำบอกบทบาทชนิดอื่น หรือ ผลงานบางประเภท อาจจะได้ผลการศึกษาที่แตกต่างออกไปก็เป็นได้

3.4 การศึกษาภาษาบทบาทกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง

ปัจจุบันจำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากผลสำรวจสถาบันการศึกษาภาษาญี่ปุ่นในต่างประเทศ โดย 国際交流基金 [Japan Foundation] (2020) พบว่า ในพ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีจำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น 184,962 คน เพิ่มจากการสำรวจในพ.ศ. 2558 ร้อยละ 6.4 นอกจากนี้ ในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าแรงจูงใจที่มีผลลัพธ์สูงเป็นอันดับสองรองจากความสนใจในตัวภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ความสนใจในอะนิเมะ การ์ตูน แฟชั่น (国際交流基金 [Japan Foundation], 2020, p.34) ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าในภาษาญี่ปุ่นภาษาบทบาทพบได้มากในวัฒนธรรมสมัยนิยมอย่าง อะนิเมะ และการ์ตูน แต่มีบางส่วนที่มีวิธีการใช้แตกต่างไปจากภาษาในการสนทนาจริง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นภาษาบทบาทมีความสำคัญหรือไม่ ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีการรับรู้เกี่ยวกับภาษาบทบาทอย่างไร

จากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน เคยพบผู้เรียนที่ชื่นชอบอะนิเมะและการ์ตูนเป็นอย่างมาก เลียนแบบการใช้ภาษาในการ์ตูนมาพูดกับครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งบางครั้งเป็นคำไม่สุภาพหรือผู้เรียนที่เป็นผู้หญิงดูอะนิเมะที่ตัวละครส่วนใหญ่ใช้ภาษาผู้ชายแล้วตีวิธีการพูดด้วยการใช้ภาษาผู้ชายมาพูดในการใช้ภาษาญี่ปุ่นในชีวิตประจำวันซึ่งอาจส่งผลเสียต่อผู้พูดได้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาษาบทบาท

金水 [Kinsui] (2011, p.35) กล่าวว่า ครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นบางท่านมีความเห็นว่าหากภาษาบทบาทเป็นภาษาเฉพาะที่ปรากฏในการ์ตูนและอะนิเมะ ก็น่าจะไม่มี ความจำเป็นต้องสอน หากมีเวลาที่จะสอนภาษาบทบาท ควรเอาเวลาไปสอนสิ่งที่นำไปใช้ได้จริงมากกว่า แต่ 金水 [Kinsui] มีความเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับภาษาบทบาทมีความสำคัญในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ภาษาบทบาท ไม่ใช่แค่ภาษาที่ปรากฏในการ์ตูนหรืออะนิเมะ แต่ยังมีความเชื่อมโยงกับภาษาพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การสนทนาในชีวิตประจำวัน บ่อยครั้งจะมีการอ้างอิงคำพูดของคนอื่น โดย 金水 [Kinsui] ยกบทสนทนาของอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนที่เล่าบทสนทนาที่ลูกชายวัย 5 ขวบพูดกับเธอให้ฟัง ในการเล่านั้นเธอพูดภาษาญี่ปุ่นได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่ผิดไวยากรณ์แต่อย่างใด แต่ภาษาที่ใช้เป็นภาษาสุภาพ ฟังแล้วเป็นผู้ใหญ่ ให้ความรู้สึกห่างเหิน ไม่เหมือนคำพูดของเด็กวัย 5 ขวบที่โดยปกติจะใช้ภาษาเด็ก จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจในภาษาบทบาทมีความสำคัญสำหรับบทสนทนาในชีวิตจริง ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้เรียนไม่มีความเข้าใจในภาษาบทบาทเพียงพอ อรรถรสจากการอ่านการ์ตูน นิยาย หรือการดูละครหรืออะนิเมะก็จะลดลงไปด้วย และหากต้องแปลงานที่ปรากฏภาษาบทบาท ก็อาจจะสื่อสารคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับได้ สอดคล้องกับ Asadayuth (2013) ที่กล่าวว่าหากผู้เรียนมีความเข้าใจในภาษาบทบาท จะสามารถบอกความแตกต่างระหว่างภาษาบทบาทและภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันได้ จะเข้าใจผลงานที่มีการใช้ภาษาบทบาท และแปลภาษาบทบาทได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในไทย อัญญายุทธ ชูศรี (2013) ได้บรรจุเรื่องภาษาบทบาทไว้ในเอกสารประกอบการสอนรายวิชา

ภาษาในสังคม โดยกล่าวถึง รูปสำนวน ประเภท ความหลากหลาย และมิติของภาษาบทบาทตามลำดับ สำหรับวิธีการสอน Asadayuth (2013) แนะนำว่าควรเริ่มจาก ภาษาบทบาทที่สามารถเปรียบเทียบกับภาษาไทยได้ก่อน เช่น ราชาศัพท์ ภาษาชาวจีน⁹ ภาษาฝรั่ง ภาษาพระสงฆ์ หลังจากนั้นจึงแนะนำภาษาบทบาทประเภทอื่น ๆ และเพื่อให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้ ควรฝึกให้ออกเสียง หรือเล่นบทบาทสมมติด้วย มิใช่การแปลจากตัวอักษรอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม งานของ Asadayuth (2013) เป็นการเสนอถึงความสำคัญและแนวทางการสอนภาษาบทบาทให้กับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจึงยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการสอน เมื่อผู้เขียนได้ค้นคว้าข้อมูลพบว่าในปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยหรือการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาบทบาทให้กับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเผยแพร่ในฐานข้อมูล จากความสำคัญของภาษาบทบาทที่กล่าวไว้ข้างต้น หัวข้อนี้จึงเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจให้ค้นคว้าต่อไป ยิ่งไปกว่านั้น ในอนาคตหากภาษาบทบาทในภาษาไทยได้รับการศึกษามากขึ้น หัวข้อเรื่องการสอนภาษาบทบาทในภาษาไทยให้กับชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยก็เป็นอีกหัวข้อที่น่าสนใจเช่นกัน

4. บทสรุป

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาบทบาทในภาษาไทยในบทความนี้ มีความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่แนวคิดเรื่องภาษาบทบาทที่นับว่ายังเป็นเรื่องใหม่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังมีไม่มาก อย่างไรก็ตาม นอกจากการศึกษาในด้านภาษาศาสตร์แล้ว การศึกษาเรื่องภาษาบทบาทสามารถบูรณาการกับศาสตร์ หรือการวิจัยได้หลายแง่มุม ในบทความนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และชี้ให้เห็นว่าในภาษาไทยก็มีภาษาบทบาท ถึงแม้จะมีลักษณะบางอย่างแตกต่างจากภาษาบทบาทในภาษาญี่ปุ่น ทั้งนี้ในบทความฉบับนี้ได้นำเสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์และความเป็นไปได้ในการศึกษาภาษาบทบาทในภาษาไทย โดยแบ่งตามมุมมองที่ใช้ในการวิเคราะห์ของ Jung (2007) ได้ 4 มุมมอง คือ 1) การศึกษาภาษาบทบาทกับภาพลักษณ์ของตัวละคร 2) การศึกษาภาษาบทบาทกับภาษาถิ่น 3) การศึกษาภาษาบทบาทกับการแปล และ 4) การศึกษาภาษาบทบาทกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง ทั้งนี้ในปัจจุบัน มุมมองที่มีการศึกษามากที่สุดคือ การศึกษาภาษาบทบาทกับการแปล ส่วนมุมมองที่มีการศึกษาน้อยที่สุดคือ การศึกษาภาษาบทบาทกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมามีการศึกษาจากมุมมองข้างต้นแล้วบ้าง แต่ทุกมุมมองก็ยังมีเรื่องที่ยังไม่กระจ่างชัด

⁹ในที่นี้หมายถึงภาษาของชาวจีนที่พูดภาษาต่างประเทศ เช่น ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในไทยพูดภาษาไทย ชาวจีนเชื้อสายไทยพูดภาษาไทย

หรือยังไม่ครอบคลุมในบางประเด็น จำเป็นต้องศึกษาต่อไป อนึ่ง ทั้ง 4 มุมมองข้างต้นนี้ สามารถศึกษาบูรณาการร่วมกันได้ อีกทั้งในอนาคตอาจเชื่อมโยงไปยังสาขาอื่น ๆ ได้อีก จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาเรื่องภาษาบทบาทในภาษาไทยเป็นหัวข้อที่ยังมีประเด็นให้ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีกมากมาย

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະตะกิริ (บรรณาธิการ), บุชบา บรรจงมณี, พัชราพร แก้วกฤษฎาวงศ์, สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข, สมเกียรติ เสงวีกิจฉนิช. (2558). *ศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นที่ควรรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โมฆิต ทิพย์เทียมพงษ์. (2562). *ความเคลื่อนไหวของ “วรรณกรรมญี่ปุ่น” ในสังคมไทย*. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/japan/detail/9620000027131>.
- น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ. (2547). การแปลวรรณกรรมญี่ปุ่นในประเทศไทย. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 22 (1), 1-28. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/51926/43039>.
- ปยุตติศา สิโรตมาภรณ์. (2552). *การถ่ายทอดวัฒนธรรมอีสานผ่านหนังสือการ์ตูนหนูหิ่นอินเตอร์ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- สิริชญา คอนกรีต. (2560). กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น. *Veridian E Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10 (2), 1577-1594. สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/99601/77403>.
- อัษฎายุทธ ชุศรี. (2013). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 2223282 ภาษาในสังคม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Asadayuth Chusri. (2013). 「タイの日本語教育とキャラ語」 AFC2013 Poster Presentation.

- 石黒圭 [Ishiguro]. (2013). 『日本語は「空気」が決める 社会言語学入門』 光文社.
- 伊藤雄馬 [Ito]. (2015). 「役割語としての新しい人称代名詞 pom—タイ語役割語研究事始め—」 『タイ研究』 15, 21-35.
- 金水敏 [Kinsui]. (2003). 『くもっと知りたい！日本語〉ヴァーチャル日本語役割語の謎』 岩波書店.
- 金水敏 [Kinsui]. (2011). 「役割語と日本語教育」 『日本語教育』 150, 34-40.
- 金水敏 [Kinsui]. (2013). 「役割語研究の現在」 言語処理学会第 19 回年次大会 (NLP2013). https://www.anlp.jp/nlp2013/talk_kinsui.pdf.
- 金水敏 [Kinsui]. (編). (2014). 『〈役割語〉小事典』 研究社.
- 金水敏 [Kinsui]・文雪・劉翔・チュティパック, チャイウィロート・セバスティアン, リントコ グ・トマシュ, ヴォイチェホヴィッチ・依田恵美(2018) 第 40 回研究大会ワークショップ 役割語・キャラクター言語から見た翻訳研究—村上春樹作品を中心に— 『社会言語科学』 20(2), 34-45.
- 国際交流基金 [Japan Foundation]. (2020). 『海外の日本語教育の現状 2018 年度日本語教育機関調査より』 国際交流基金, <https://www.jpf.go.jp/j/project/japanese/survey/result/dl/survey2018/all.pdf>.
- 鄭惠先 [Jung]. (2007). 「日韓対照役割語研究—その可能性を探る—」 金水敏 (編) 『役割語研究の地平』 くろしお出版, 71-93.
- スィリアチャー・ロイケオ [Siriacha]. (2016). 『翻訳作品から見た日本語とタイ語の一人称表現の対照研究—漫画における役割語を中心に—』 東北大学大学院修士論文.
- スィリアチャー・ロイケオ [Siriacha]. (2019). 『日タイ語における自称詞の認知言語学的対照研究』 東北大学大学院博士論文.
- 田中ゆかり [Tanaka]. (2012). 現代社会コミュニケーションツール「方言コスプレ」, Academy こだわりアカデミー, http://yamada-estate.com/seminar/academy2012_08_22.pdf.
- チャイウィロート・チュティパック [Chaiwiroj]. (2019). 『ライトノベルにおける役割語とタイ語 翻訳-〈男ことば〉と〈女ことば〉に着目して-』 大阪大学大学院修士論文.
- 箕曲在弘 [Mino]. (2006). 「タイにおける日本製マンガの受容-文化のグローバルとローカル化」 『早稲田大学大学院文学研究科紀要』 . 52, 63-70.